

CSÍPŐBŐL LÖNI, MINT A COWBOYOK

– beszélgetés Dávid Sándor fotográfussal –

„Az arcok fényképezésére valamiért erősen ráállt a szemem, elkaptam az embereket, hogy melyik az az előnyös póz, amit majd szívesen látnának viszont. Amikor ugyanis az ember a fényképezőgépet felemeli, mindenkinek megváltozik az arca, ezért kifejleszttem egy technikát, hogy ne vegyék észre, ha fotózom” – Dávid Sándor vall a fotográfusi pályájáról, valamint a forradalomkor készített, majd három évtizedig fiókban pihenő sorozatáról.

– *Hogyan kezdődött, illetve került a fotózás képbe, a fényképezőgép a kézbe?*

– Már anyám is fotózott, a fényképezőgépe mindmáig megvan. A szomszédságban, falun, imitt-amott szép csendben összegyűjtögetett filmanyagával már hét-nyolc évesen megismerkedtem, mivel nagyon jól égtek, és élveztem, hogy meg lehet ezeket gyűjteni. Sajnos ez volt a kezdetekben a legrosszabb, amit tehettem fényképezés terén, szerencsére aztán hatodikos korom táján már én is kézbevettem ugyanazt a gépet, kezdtem fotózni a családban, barátok között, jelezvén, „nekem is van fényképezőgépem”. Udvarhelyen volt még néhány ilyen ember, megmutogattuk egymásnak a dolgainkat. Később ez szépen fejlődött, bekerültem az udvarhelyi szakiskolába, ahol már elkezdtem a fényképezéshez szükséges eszközöket, például nagyítógépet építeni magamnak mellékfoglalkozásként. Ezt nem vették jó néven, de volt egy-két mesterem, akik azért rájöttek, ha ez a fiú ilyeneket csinál, akkor nekik is kellene valami az eredményből.

Aztán elvégeztem '62-ben a szakiskolát. Már annyira kezdtem ismert lenni ilyen téren, hogy álláskeresőkor a konfekciógyár főkönyvelője, mivel őt is fényképeztem, munkát adott, és egyből technikai-gépészeti jellegű irodai munkába kerültem. Ott a gyárnál összehoztam az első laboromat, amit berendeztem a fényképkészítés, nagyítás, filmelőhívás stb. megvalósítására. Így haladtam lassan, négyöt év után találtam egy jobban fizető állást az építkezési vállalatnál, szintén gépészeti téren, és ott is sikerült egy labort összehozni. Közben megnősültem, gyerekeim születtek, átkerültem egy brassói cég csíkszeredai munkapontjára, ahol összeismerkedtem a helyi kulturális életet vezető emberekkel, irodalmárokkal, festőkkel, fényképezgettem nekik, mígnem ott is sikerült a régi Művelődési Ház emeletén kiépíteni egy labort.

Feljelentik „feketézésért”

– *Hogyan került haza, és nyitott fotóstúdiót?*

– Éreztem, hogy Csíkszereda kicsit messze van, túl ködös és hideg télen, a család miatt is jobb lenne itthon. Gondoltam, ha már annyira jól megy a fényképezés,

talán úgy tudnék onnan hazajönni, ha itthon összehozok egy műhelyt. Ez a hajdani szövetkezet keretén belül, Zetelakán meg is történt '73-ban, ahol végül két évig dolgoztam. Közben egyik nagybátyám feljelentett feketézésért, hogy bokáig járunk otthon a perzsaszőnyegekben (hiába voltunk akkor a legszegényebbek), de szerencsés véletleneknek és ismerősöknek hála idejében lejárt az a cirkusz. Ebben az időben kerültem közel, ismerkedtem meg az udvarhelyi múzeum vezetőivel is, akkoriban nagyméretű képeket hívtam elő az általam épített nagyítógépen, akár 2x3 métereseket is nagyítottam, vagy 5 méteres panorámát Udvarhelyről, amely a Küllő szállodánál volt kitéve.

1975-80 közt be-
dolgoztam a Múzeumnak, ezen évek alatt rengeteget fényképeztem, híres embereket is, például Kós Károly fiáról is van egy jó sorozatom. Mellékállásban pedig kicsemetéseket fotóztam, és mivel még a csíkszeredai Művelődési Házba is bejáratos voltam, az ottani legfőbb főnöknek (Becze Antalnak, akivel jó barátságba is kerültünk) elmeséltem, hogy ebből akár meg is tudnék élni. Azt mondta, fogjak neki, majd elintézt nekem 3-4 nap alatt minden jóváhagyást, holott akkoriban inkább visszavonták, mintsem kiadták az iparendélyeket.

A magáncég-alapításhoz szükséges iratok kézhezvétele után '81 januárjában már az udvarhelyi főtéren ki is béreltem egy szobát műteremnek. Jól indultak a dolgok, és, miközben gyűjtögettem egy Ladára, meghallottam, hogy a Kossuth utcában eladó egy ház, amit sikerült az akkori román tulajdonostól megvásárolni. Az autóra összegyűjtött pénz pont az előlegre volt elegendő...

– *Ez lett a mai Dávid-fotó székháza?*

– Pontosan, elég rossz állapotban volt az épület, óriási munkába telt helyreállítani. Ahogyan kezdtem berendezkedni, kiszámoltam, hogy ez volt addigra a tizennegyedik laborom, amit összeraktam. Ez a helyszín viszont már véglegesnek bizonyult, itt kezdtem a gyermekeimet is bevonni a munkába, sokszor annyi apró feladat volt, a fényképek széleinek levágása, darabolása, hogy kellett is a segítség. Elmondtam, képenként mennyi jár, írják le szépen, és így

első osztályban megkezdtem az ismerkedést, amikor Sztálin szemet kiszúrtuk, óriási cirkusz lett belőle 1950-ben. A konfekciógyárban is megjártam, egy munkatársammal mindig együtt tízóraiztam, de egy alkalommal reggel elaludtam és tízóraiztam csomagolása nélkül indultam útra, hogy ne késsek el. Szünetben hazaléptem kajáért, elvettem egy másik munkatársam táskáját (a tartalmát kiborítva az asztalra), fogtam a bakter biciklijét és gyorsan hazakarikáztam. Már szólt otthon

Harminc éve lappangó képek

– *Beszéljünk a napról, amikor az 1989-es események képanyaga készült...*

– A laborban mindig ment egy VEF márkájú szovjet rádiókészüléken a Szabad Európa Rádió, a korábbi országos eseményekkel is tisztában voltam, míg egy alkalommal bemondták, hogy a bukaresti nagygyűlésről Ceausescu elmenekült. Kimentem az utcára, kicsit később már a gyárakból is kezdtek szállingózni az emberek. Felkaptam a fényképezőgépet, a főtéren már gyülekeztünk, voltak, akik már bementek a Városházára, ahonnan kidobáltak dolgokat. Távrolról fényképezgettem, amit lehetett, közben autók égtek, és bonyolódott a helyzet. Megjelent Botond fiam, és elindultunk körbenézni a város többi részén, fent a milicián vajon mi történik. A kórház előtt láttuk, hogy a milícia épületéből már szivárogni kezd a füst, az ablakokon keresztül menekültek ki a milicisták, de a fiamra való tekintettel nem mentem egészen közel, féltünk, nehogy lövöldözés legyen, illetve a véresebb jelenetekbe sem akartunk belekeveredni. Főleg, hogy sokan még nem tudták, mi lesz az események vége, rám is szóltak számon kérően, hogy kinek fényképezek. Aztán másnap jártam bent, és a romok között megtaláltam a rendőrség nagyítógépet, a lencséiket, de mindent otthagytam helyben.

– *Miért kerültek harminc évre az asztaliókba ezek a képek?*

– Készült ugyan négy-öt filmtekeres, de egy hét múlva jött Bukarestből egy kivizsgáló-csoport, és behívtak a Városházára, hogy nyilatkozzak. Gondoltam, jobb lenne hallgatni, és mondtam, hogy elvették tőlem az események sűrűjében. El is sülyesztettem egy aktatáska mélyére, ahhoz, hogy rá néhány évre véletlenül a táskában felejtve próbáljam meglátogatni a Magyarországon élő lányomat. A határon természetesen átkutattak, meg is találták, és meggyanúsítottak, hogy viszem a képeket Nyugatra mutogatni. Félórányi tanakodás után engedtek el, de az élvég volt ahhoz, hogy utána tényleg évtizedekre elrakjam őket.

– *Végül mi lesz a további sorsuk?*

– Botond kérdezte néhány hete, hogy merre vannak, mert jön az évforduló, kellene kezdenünk velük végre valamit. Így előkerestük, és, ha minden igaz, akkor kiállítás és talán album is lenne belőlük.

kaptak zsebpénzt, ezzel pedig megszokták, hogy az életben, ha valamit szeretnének, azért meg kell dolgozni. Idővel a legkisebb fiam is elvégezte a középiskolát, és mellettem kötött ki, majd egy magyarországi kitérő után pedig Botond fiam is. Mivel Zetelakán sem számoltuk fel a műhelyt, amit az öcsém továbbvitt nagybátyámól húsz évig, onnan került be ő is mellénk a városba. Szerencsére folyamatosan volt munkánk, mert a fénykép minősége nálunk volt a legjobb. Ezen évek alatt többször volt egyéni fotókiállításom is, megalapítottuk többedmagammal a székeludvarhelyi Fotókört, zajlott az élet.

A Szekuritáé árnyékában

– *Az előbb említett rokon feljelentésén kívül a Szekuritáé tőb-
bet nem érdeklődött?*

– Velük már jóval korábban,

a telefon, hogy a táska sürgősen kellene. Akkor láttam meg a belső zsebében a jelentéseket, „referatokat” – sejtettem, hogy nagy baj lesz. Visszamentem, visszaadtam, de három napra rá hívtak is be a Szekuritáéhoz. Roppant alaposan kifaggattak, visszarendeltek, számon kértek a vélt államiellenes mondataimért, de nem tudtak kiszedni belőlem semmit. Még volt az idők folyamán bőven próbálkozás, szúrtam a szemüket, hogy nem voltam párttag, de lassan megismertem őket, hiszen bármilyen rendezvény volt, ahol fotóztam, lehetett velük találkozni.

DÁVID SÁNDOR 1942-ben született, főleg műtermi fotográfusként ismert, számos kiállítás, a székeludvarhelyi Fotókör megalapítása, valamint a lassan negyvenéves Dávid Fotó fényképszalon fűződik a nevéhez. Lapszámunkat a forradalom székeludvarhelyi eseményeit megörökítő sorozatával illusztráljuk.